

Национален доклад

БЪЛГАРИЯ

Фондация „Асоциация Анимус“

Съдържание

Съкращения	3
1. Въведение	4
1.1. За проекта TOLERANT	4
1.2. За Фондация „Асоциация Анимус“	5
1.3. Целева група	6
2. КОЛИЧЕСТВЕНИ ДАННИ	8
2.1. Брой жертви на трафик.....	8
2.2. Възрастови групи	8
2.3. Образование	9
2.4. Националност.....	10
2.5. Статут/международна закрила	11
2.6. Тип експлоатация	12
2.7. Тип идентификация	13
2.8. Предоставени услуги (съгласно Наръчника):.....	14
3. Качествени данни	15
3.1. Въведение	15
3.1.1. Достъпност на услугите.....	15
3.1.2. Достъпност и предизвикателства	16
3.2. Методология	17
3.2.1. Среда на предоставяне на услуги	17
3.2.2. Работещи по случаите.....	17
3.2.3. Предоставяни услуги.....	17
3.2.5. Как те ни достигаха (ако е приложимо)	18
В много малко случаи клиентите сами се обръщаха към нас – обикновено след като са чули за организацията от други мигранти или хора, а на които имат доверие.	18
3.2.6. Партньори	18
3.2.7. Насочвания към други организации.....	18
3.3. Изводи от интервюта и фокус групи с бенефициенти и доставчици на услуги	18
3.3.1. Фокус група с участниците в курс за фризьори.....	18
3.3.2. Интервю с М.С., мигрантка от марокански произход, настанена в Кризисния център	20
3.3.3. Интервю с О.А., мигрантка от Ливан, настанена в Кризисния център	21

3.4. Основни предизвикателства	22
3.5. Изводи и препоръки	31

Съкращения

ФАА – Фондация „Асоциация Анимус“

СЖБ – Съвет на жените бежанки

МОМ – Международна организация по миграция

НКБТХ – Национална комисия за борба с трафика на хора

ДАБ – Държавна агенция по бежанците

РПЦ – Регистрационно-приемателен център

ВКБООН – Върховен комисариат по бежанците към ООН

1. Въведение

В настоящия доклад са представени окончателните данни от изпълнението на проекта TOLERANT в България, както и основните заключения, поуки и препоръки, до които достигна екипа ни в процеса на изпълнение.

1.1. За проекта TOLERANT

Основната цел на проекта TOLERANT е да се засили интеграцията на пазара на труда на жени, жертви на трафик с цел сексуална експлоатация от трети страни, в страните на изпълнение на проекта, както и в ЕС като цяло, чрез подкрепа на заетостта.

По-специфично проектът цели:

- Стимулиране на международното сътрудничество и обмен с цел интеграция на жертвите на трафик на трудовия пазар.
- Насърчаване на достъпа на жените жертви на трафик с цел сексуална експлоатация до интегрирани специфични услуги, които да подкрепят възможностите им за намиране на работа (с отчитане на специфичните потребности на конкретните жертви) и
- Повишена информираност сред работодателите, специалистите по подбор и създателите на политики, както и други значими участници, относно важността на насърчаване на трудовата заетост сред жертвите на трафик.

Необходимостта от реализиране на проекта TOLERANT произтече от факта, че между 2013 и 2014 г. са регистрирани повече от 16 000 жертви на трафик, като 95 % от тях са жени и момичета.

След като бъдат идентифицирани и след като бъдат посрещнати на основните нужди на жертвите на трафик (настаняване, разрешително за пребиваване и т.н.), заетостта е може би най-важният фактор в процеса на интеграция, който позволява на жените да станат финансово независими в дългосрочен план. С цел да се отговори на горепосочените предизвикателства и дефицити в предоставянето на помощ на жертвите в Австрия, България, Гърция, Румъния и Румъния, особено по отношение на тяхната интеграция на пазара на труда, предложените дейности се основават на опита и дейностите на партньорите по проекта и на необходимостта от адресиране на проблема трафик на жени за сексуална експлоатация (тъй като много малко

предварително финансирани проекти са се съсредоточили върху това) , чрез подход, ориентиран към жертвите и специфичен за пола.

Проектът TOLERANT се реализира от консорциум от пет организации от четири страни в ЕС. Основният апликант е гръцката организация КМОП. Партньори са Фондация „Асоциация Анимус“ (България) LEFO (Австрия), CESIE (Италия), Differenza Donna Associazione (италия) и AIDROM (Румъния).

1.2. За Фондация „Асоциация Анимус“

През 1997 г. ФАА започва работа срещу трафика на хора и в подкрепа на жертвите. През 1998 г. става член на Международната асоциация *Ла Страда* за превенция на трафика на жени в Централна и Източна Европа. Оттогава организацията е подкрепила стотици жертви на трафик и е реализирала над 60 проекта по темите на насилието срещу жени и деца, включително и трафика. „Анимус“ успява да завоюва позиции като организация, представляваща и защитаваща човешките права на жертвите на трафик в България. Организацията винаги е имала значително влияние при формирането на национални политики за борба срещу трафика. Тя подпомага създаването на Българския закон за борба с трафика на хора и неговото прилагане. През 2008 г. Анимус поема отговорността за разработването на Национален механизъм за насочване и подпомагане на жертвите на трафик.

Деятелностите на организацията могат да се поделят в три основни области:

- Пряка подкрепа за преживелите насилие, включително трафик. През последните 25 години ФАА се е доказала като най-големият и един от най-надеждните доставчици на социални услуги в България. В момента организацията развива следните програми за жертви на насилие и за деца в риск: 24-часова национална телефонна линия; 24-часов кризисен център, който работи като транзитен център за жертви на трафик на хора; Травма център за деца и семейства; Център за реинтеграция, консултиране и психотерапия; Комплекс за социални услуги за деца и семейства към Столична община, който включва Звено „Майка и бебе“, „Зона ЗаКрила“ – детски център за застъпничество и подкрепа.

- Застъпничество и превенция. Въз основа на практическия си опит в предоставяне на услуги за жертвите на трафик Анимус участва в създаването на Закон за борба с трафика на хора, а по-късно инициира и изработването на Национален механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик. Организацията е член на постоянната експертна група към Националната комисия за борба с трафика на хора и

участва в изработването на ежегодната Национална програма за противодействие на трафика на хора. Във всички свои действия Анимус утвърждава подход, който поставя правата и интересите на жертвите като основен приоритет.

- Обучителен център, чрез който организацията споделя и разпространява своя опит и модел на работа към други организации и институции.

Настоящият проект е от особено значение, тъй като даде възможност на Анимус да разшири дейностите си, насочени към жертви на трафик, като включи такива от трети страни и да обогати познанията на екипа за това как успешно да приложи Националния механизъм за насочване към тази група.

1.3. Целева група

Проектът TOLERANT е предназначен за жени от трети страни, които са жертви на трафик на хора с цел сексуална експлоатация. Той предвижда в България да бъдат подкрепени около 50 жени.

Същевременно в България до този момент институциите не са идентифицирали нито една жертва на трафик (мъж, жена или дете) сред бежанци, мигранти и търсеци убежище. През последните години екипът Анимус имаше възможност да работи с жени от трети страни, които са насочени към услугите ни по повод на това, че са станали жертви на други форми на насилие, основано на пола. Продължителният контакт и внимателно изградената връзка на доверие с тези жени им позволи да разкрият травматичния си опит, който в много от случаите включваше и трафик с цел сексуално насилие или принудителен брак (който включва и сексуално насилие).

Екипът ни беше поставен пред голямо предизвикателство да достигне до 50 жертви на сексуална експлоатация от трети страни. Причините бяха следните

- Институциите продължават да не идентифицират проактивно жертви на трафик сред бежанци и мигранти и все още няма нито една идентифицирана жертва.
- Жертвите не желаят да бъдат идентифицирани заради страх от задържане или депортиране; нежелание да участват в сложни наказателни процедури, върху които нямат никакъв контрол; прекъсване на планирано пътуване към Западна Европа тъй като за тях България е транзитна страна; притеснения да разкрият в нова и непозната среда травматични преживявания; срам и страх да не бъдат изключени от общността на сънародниците си и др.
- Практиката показва, че единствено дълга доверителна връзка и по-дълго пребиваване в сигурна и защитена среда (подслон, кризисен център) помага на жертвите да разкрият преживявания в трафик с цел сексуална експлоатация. Такава връзка се изгради само с малка част от жените, които бяха настанени в

услугите на Анимус. Бенефициентите много по-лесно споделяха за опит с трудова експлоатация. Предположенията на екипа, без да имаме ясни доказателства за това е, че една част от тези жени са били жертва на няколко форми на експлоатация, които включват и сексуална, но те не я заявяват.

- Ковид епидемията замести живия контакт, който още повече затрудни изграждането на доверителна връзка и възможността за споделяне на болезнени преживявания.
- Заради ограничителните мерки нямаше възможност да работим на територията на Регистрационно приемателните центрове, каквато беше първоначалната ни идея и сами да идентифицираме жертви сред новопристигналите жени бежанци.
- Намесата на трето лице, преводач се оказа предизвикателство по отношение на конфиденциалността, тъй като преводачите са малко и се познават в цялата общност.
- От друга страна бенефициентите на проекта не би трябвало да бъдат поставени в ситуация да разкриват болезнени преживявания, за да имат достъп до услуги. Това би било ретравмиращо и ревиктимизиращо за тях.

За да се справи с тези дилеми, екипът реши да се придържа в реализирането на дейностите по проекта към основните принципи, които се прилагат в работата на услугите за жертви на трафик в Анимус и които съответстват на принципите на Конвенцията срещу трафика на хора и на Директива 2011/36/EU, а именно: незабавна и безусловна подкрепа, конфиденциалност, анонимност, доброволност и безплатни услуги за интеграция на засегнатите жени с цел превенция на трафика и на повторния трафик.

Поради невъзможността за ясна идентификация на жертви на сексуална експлоатация сред жените от трети страни, екипът се съсредоточи върху идентификация на уязвимост, която може да доведе до висок риск от трафик и различни форми експлоатация. Такива индикатори са безработица, непозаване на български език, липса на трудов опит, сложна семейна ситуация, изолация, финансова зависимост и домашно насилие, емоционална нестабилност, нелекувана психична травма, деца, за които няма грижи, предоставени от държавата, липса на основно образование (най-малко), липса на жилище, липса на базов доход, липса на социални умения, липса на културна адаптация в българското общество и др. Тези белези на уязвимост беше възможно да бъдат идентифицирани благодарение на провежданите с бенефициентите интервюта за оценка (виж т. 2.8.).

В проекта бяха включени и няколко български жертви, настанени в КЦ или ЗМБ, за да се предотврати дискриминацията спрямо тях в сравнение с настанените жени от трети страни.

2. КОЛИЧЕСТВЕНИ ДАННИ

2.1. Брой жертви на трафик

48 жени бяха подкрепени благодарение на проекта TOLERANT. Те са жертви на трафик, или във висок риск да станат жертва на експлоатация и насилие.

Проектът беше реализиран по време на кризата, предизвикана от Covid-19, и това създаде предизвикателства по отношение на достъпа на целевата група. Значителна част от работата беше извършена онлайн. Някои бенефициенти, за които този формат на работа не бе подходящ, отпаднаха в процеса на работа. Този формат на работа към който трябваше да се адаптират както консултантите, така и бенефициентите затрудни изграждането на доверителна връзка и жените бяха много по-малко склонни да споделят за травматичните си преживявания. Въпреки това смятаме, че имаме възможност да работим с достатъчен брой жени от трети страни с проблеми, свързани с трафика на хора, така че да се запознаем с тази целева група и да направим изводи и препоръки за работата с тях в България. Нашите заключения са специфични за региона.

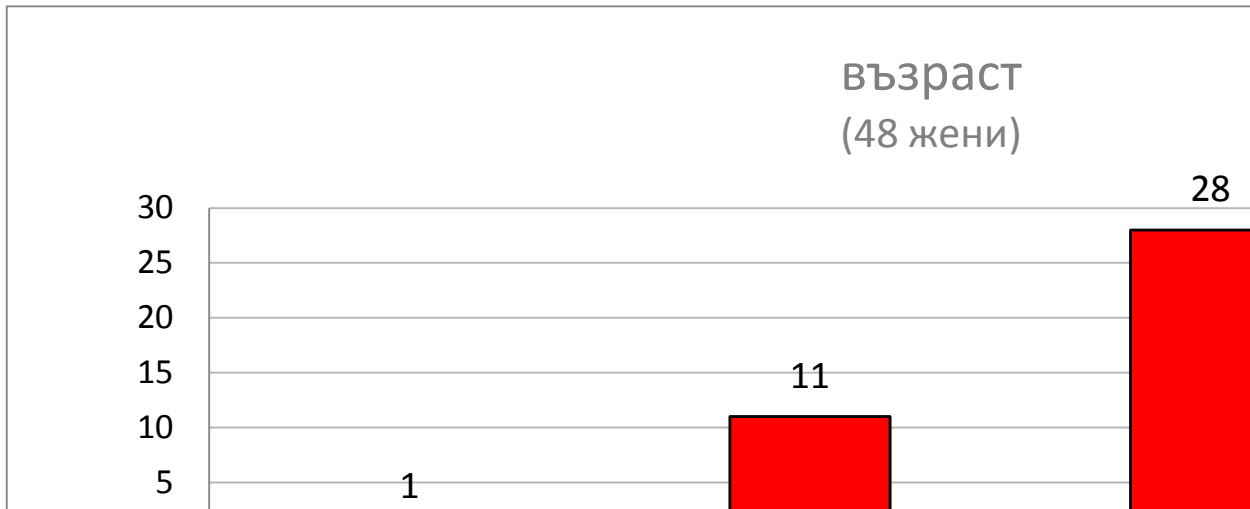
2.2. Възрастови групи

Както показва графика 1, повечето от подпомогнатите жени попадат във възрастовата група между 26 и 45 години. Следващата най-често представена възрастова група е между 18 и 25 години, а след това - между 46 и 65 години, но тук броят случаи е много по-малък. В един от случаите се е работило с непълнолетно момиче, което беше включено в програмата заради висок риск да попадне в трафик на хора.

От тези данни можем да заключим, че най-засегнатите възрастови групи са жените между късна юношеска възраст до около 45 г. Това не е изненадващо, тъй като за тази възрастова група е най-вероятно да се преместят в друга страна.

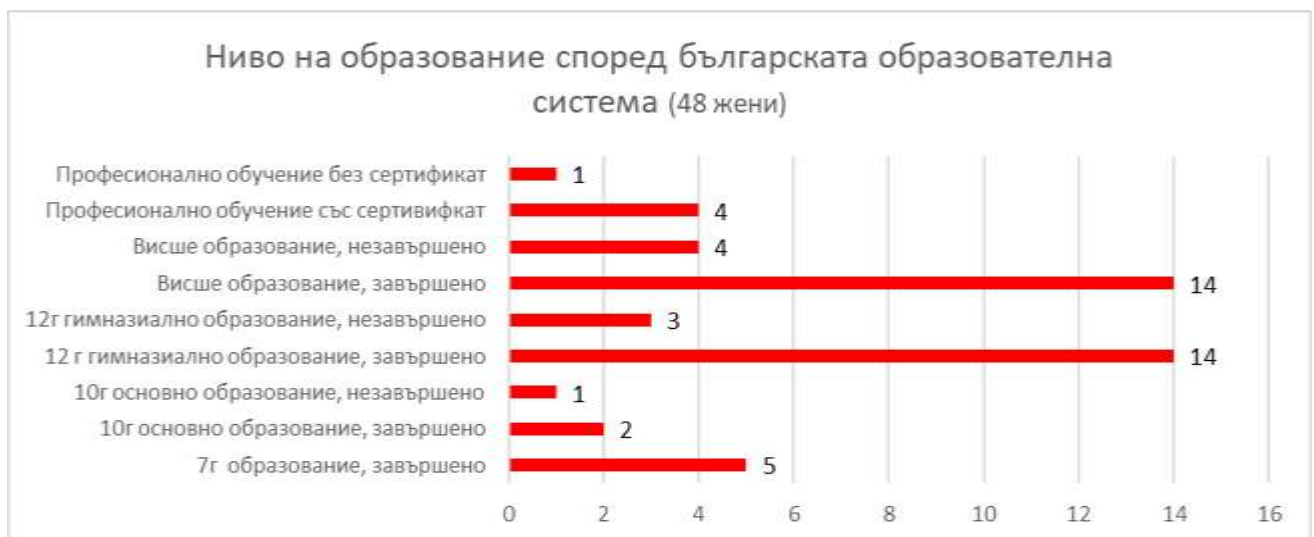
Графика 1: Възрастови групи

2.3. Образование

Графики 2 и 3 показват образователните нива на подпомогнатите лица – повечето от тях имат сравнително добро ниво на образование – средно (10 години формално обучение) или гимназиално (12 години формално обучение). Някои от тях не са завършили съответния курс на обучение. Броят на хората с професионално обучение е много малък. Повечето от тях имат дипломи за завършеното образователно ниво – нещо много важно, тъй като не е достатъчно да получили образование, те трябва да могат да го докажат тук в България като едно от изискванията за назначаване на работа.

Графика 2: Образователно ниво

Графика 3: Дипломи

2.4. Националност

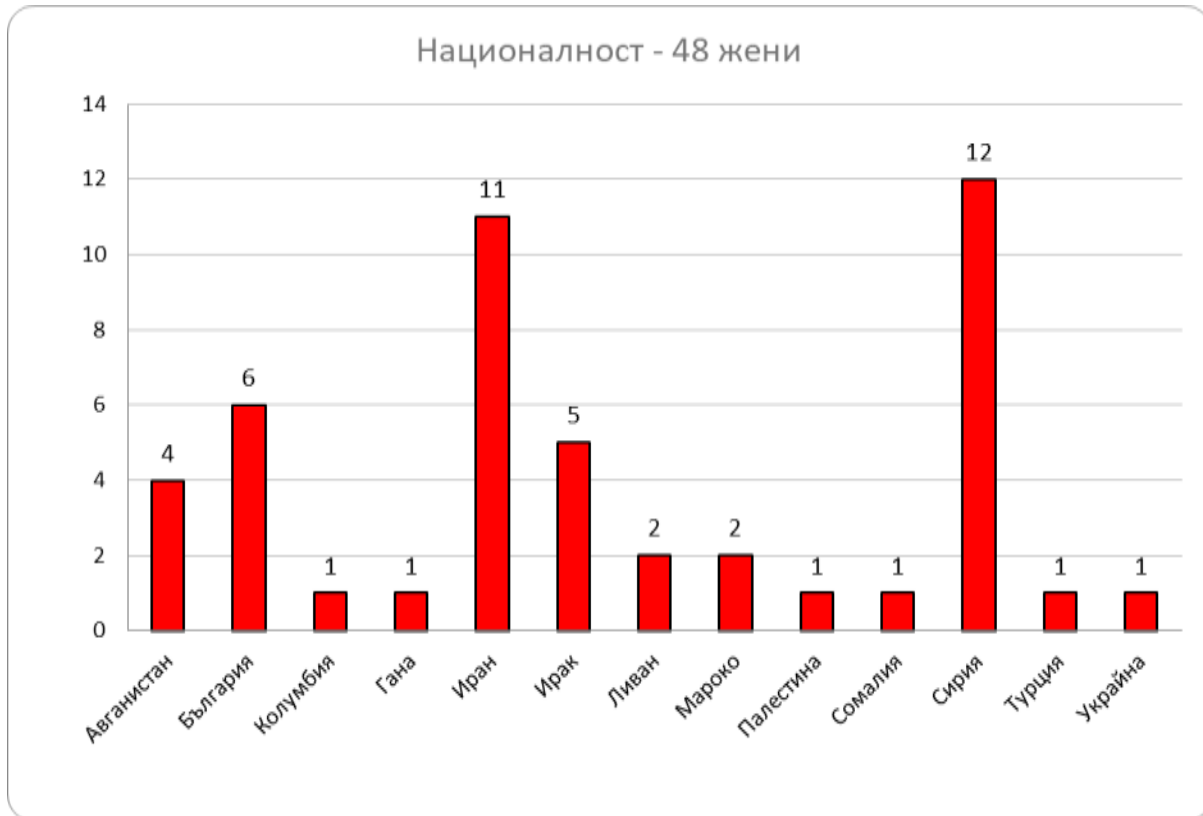
Националностите на подпомаганите лица са различни — гражданите на трети страни са предимно от Иран, Сирия, Афганистан. Има единични случаи от Гана, Ирак, Ливан, Мароко, Украйна и Турция (вж. графика 4). Разнообразието от държави на произход повдига специфични въпроси, свързани с културните различия, предизвикателствата на мултикултурната комуникация, трудностите при предоставянето на преводи и др.

Повечето жени от Сирия, Ливан, Турция са в България със своите семейства. Това не ги прави все по-малко уязвими – поради културни и религиозни причини често остават у дома, са изолирани до голяма степен, без да имат възможност да се интегрират в българското общество. Особено тревожно е положението на жените, които са сами. Те са предимно от африкански нации (но не само) и бягат от домашно или сексуално насилие или отбягват унизителни практики и насилие на честта в техните страни на произход. Те са по-уязвими поради липсата на системи за подкрепа и семейни връзки.

Също така 6 жертви на трафик от български произход бяха подкрепени благодарение на проекта TOLERANT.

Графика 4: Националност

2.5. Статут/международна закрила

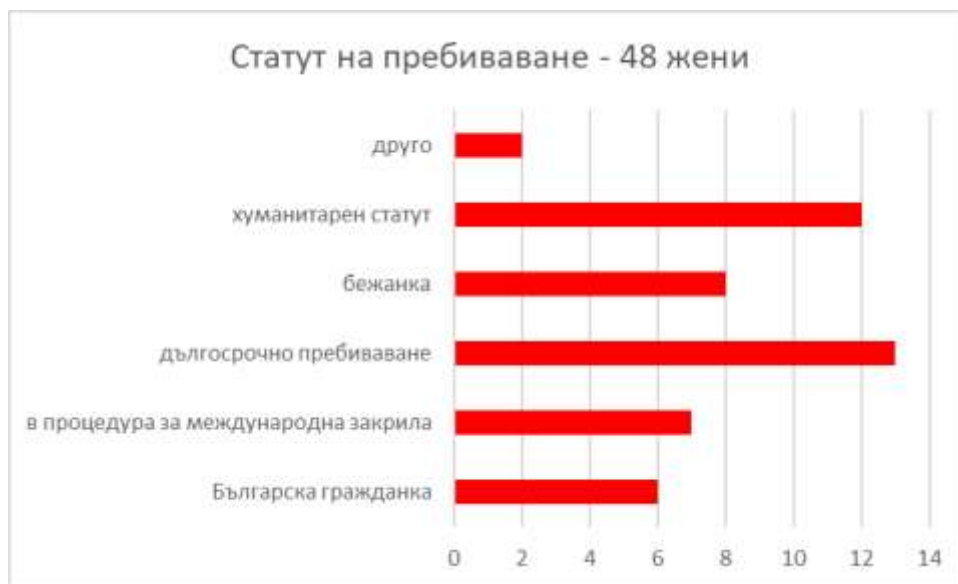
Графика 5 показва статута на пребиваване на подпомаганите лица. Гражданите на трети страни получават предимно хуманитарен статут. Хуманитарен статут се предоставя от председателя на Държавната агенция за бежанците на чужденец, принуден да напусне или да остане извън държавата си по произход, тъй като в тази държава е изложен на реална опасност от тежки посегателства като смъртно наказание или екзекуция, изтезание, нечовешко или унижително отношение или наказание. Хуманитарният статут се предоставя и в случай на война, когато за хората от определена държава съществуват тежки и лични заплахи срещу живота или личността им като цивилни лица поради насилие, произтичащо от вътрешен или международен въоръжен конфликт. Хуманитарен статут може да бъде предоставен и по други хуманитарни причини или на други основания, предвидени в българското законодателство, както и на основанията, посочени в заключенията на Изпълнителния комитет на ВКБООН.

Някои от тях са придобили правото на дългосрочно пребиваване. Някои имат статут на бежанец - статутът на бежанец в Република България се предоставя от председателя на Държавната агенция за бежанците на чужденец, който изпитва основателни опасения от преследване поради своята раса, религия, националност, принадлежност към определена социална група или поради политическото си мнение или убеждения и именно поради тези причини не може или не желае да се ползва от закрилата на държавата си по произход или да се завърне в нея. Някои бяха в процес на кандидатстване за статут, като в тези случаи те имаха нужда от повече съдействие във връзка с административни процедури, превод, осъществяване на обаждания до институции и др.

По време на изпълнението на проекта не се е работило с жени без документи. Едно от обясненията за това е, че бенефициентите са били насочвани основно от Регистрационно-приемателните центрове на ДАБ или от други НПО, които работят с бежанци с правен статут.

Графика 5: Статут на пребиваване

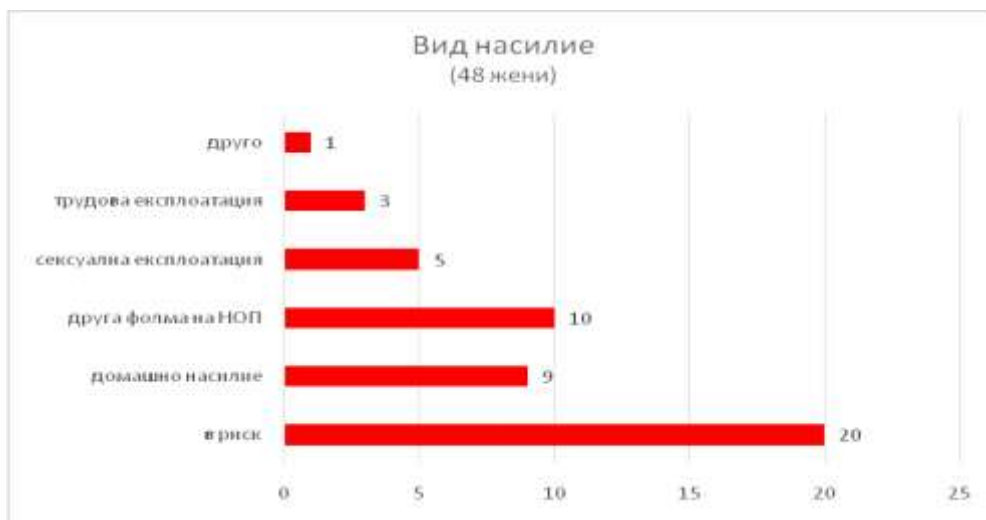
2.6. Тип експлоатация

Повечето от подпомаганите жени могат да бъдат описани като 1) жени мигрантки с недостатъчно ясна и разкрита история на трафик или в риск, със сериозна уязвимост към трафик – много жени, които са получили консултации и подкрепа като част от проекта TOLERANT, са в различна степен на риск от трафик поради рискови фактори и източници на уязвимост като травматична история, липса на подкрепа и др. и 2)

българки жертви на сексуална експлоатация (в България водещата форма на експлоатация), идентифицирани в чужбина или от българските власти. Значителна част от жените мигрантки са жертви на домашно насилие или други форми на насилие, основано на пола, което ги поставя и на по-висок риск от трафик. Трудовата експлоатация е по-рядка и свързана главно с работа в нерегулирани сектори. Повечето подпомогнати бенефициенти са изложени на множество рискови фактори за трафик на хора.

Графика 6: Вид експлоатация/насилие

2.7. Тип идентификация

Формално са идентифицирани само 2 български жертви на трафик. Никоя от жените граждани на трети държави не е била формално или неформално идентифицирана като жертва на трафик на хора, когато е бил насочен за работа по проекта. В хода на работата екипът ни откри ясни индикатори за трафик на хора в историите на най-малко три жени от трети страни. Те ползваха услуги за настаняване и имаха възможност да работят върху травматичния си опит и да се почувстват достатъчно сигурни, за да споделят за преживян трафик и сексуална експлоатация.

Българският Национален механизъм за насочване различава формална и неформална идентификация. Двата типа се осъществяват от различни органи и дават различни права на жертвите на трафик. Неформалната идентификация се осъществява от организации и институции, които влизат в първи контакт с жертвата. Това може да са полицейски служители, социални работници, консултанти на горещи линии, доброволци, работещи на терен професионалисти, включително експерти от НКБТХ.

Неформалната идентификация дава на жертвите бърз достъп до различни програми и услуги, предвидени в НРМ като например настаняване в кризисен център или подслон, психологическа подкрепа, спешна социална, медицинска или хуманитарна помощ, правни консултации. Формалната идентификация се осъществява от органите, които отговарят за предсъдебните производства (разследващи полицаи, прокурори или следователи) и е насочена към задействане на разследвания и съдебни дела. Методът на интервюто се ползва за идентификация на жертвите на трафик.

2.8. Предоставени услуги (съгласно Наръчника):

Подпомаганите лица са ползвали редица различни услуги, както е илюстрирано на Графика 7. Тя показва броя на случаите, в които определена услуга е била предоставена. Броят на сесиите варира в зависимост от потребностите на лицето и наличните възможности. Във всички случаи е извършена оценка на потребностите, както и оценка на професионалните уменията и на езиковите умения (за чужденците). В повечето случаи лицата са получавали насоки относно възможностите за работа и спецификата на пазара, трудовото законодателство и правните норми в България, осъществявани са и оценка на медийната грамотност и оценка на образователните потребности. Голяма част от подпомаганите лица получиха възможност да се включат в професионални курсове, много от тях бяха насочени и към други услуги, а в много случаи те са били придружавани в процеса на търсене на работа.

Графика 7: Тип предоставени услуги

3. Качествени данни

3.1. Въведение

3.1.1. Достъпност на услугите

Законът за убежището и бежанците предвижда четири вида специална закрила, предоставена в Република България: убежище, статут на бежанец, хуманитарен статут и временна закрила. Лицето, търсещо закрила, може да бъде настанено в един от Регистрационно-приемателните центрове (РПЦ) на ДАБ, докато очаква решението относно статута си и може да започне основни езикови курсове (това може да се случи и ако използва други места за настаняване).

След получаване на международна закрила, лицето следва да кандидатства за споразумение за интеграция – то се сключва между него и кмета (или упълномощен представител) на общината, в която лицето планира да се установи, и служи като основа за план за интеграция. Сключването на споразумението дава на лицето правото да участва в езикови курсове с обща продължителност 600 часа безплатно с възможност да достигне нива А2 или Б1 съгласно Общата европейска референтна рамка за езиците и да получава консултации, предоставени от ДАБ, с цел да запознаване със социалната система, политическата система, културните и социалните характеристики на българското общество. Ако лицето има деца, то те трябва да започнат училище.

Така процесът може да бъде описан в два етапа: първият етап е престоят в ЦРП, а вторият етап – сключване на споразумение за интеграция, когато задачата за интегрирането на мигранти се прехвърля към общината, където те ще пребивават. Тези договорености изглеждат добре на хартия, но, както показва нашата работа с бенефициентите на TOLERANT, в действителност има много трудности и бариери: достъп до услуги само докато мигрантите са на територията на РПЦ; липса на достъп до услуги за тези, които не са били настанени в РПЦ; ограничен достъп до услуги и подкрепа, след като лицето напусне центъра.

След напускане на РПЦ възможностите и процедурите стават много по-неясни поради липсата на координация между институциите и липса на услуги и готовност на ниво общини да работят и интегрират мигрантското население. Следователно голяма част от пряката работа с мигрантите и бежанците, особено след като те напуснат центрове (или никога не са били настанени там), се извършва от различни НПО, които се опитват да осигурят най-спешната и жизненоважна помощ и да компенсират дефицитите на системата. Благодарение на проекта TOLERANT асоциация Анимус стана една от тези неправителствени организации. Около 90 % от жените мигранти, с които

работихме, са на този втори етап, след като са напуснали РПЦ. Оценката на тези случаи показва сериозно пренебрегване на различни въпроси, свързани с тяхното благосъстояние и социална сигурност, като здравеопазване, жилищно настаняване, социална интеграция, грижи за деца и др. В много случаи в рамките на проекта трябваше да се извърши значителна социална работа, преди да стане възможно да се работи за трудовата интеграция.

Услугите на Асоциация Анимус, включително и тези, разработени в рамките на TOLERANT са достъпни за всички нуждаещи се лица. Те се предлагат незабавно след идентифицирана или заявена от самата жена нужда от подкрепа, безусловно, доброволно и при спазване на изискванията за анонимност и конфиденциалност.

3.1.2. Достъпност и предизвикателства

Повечето от жените, които получиха подкрепа, достигнаха до нашите услуги след насочване от партньорски организации (Каритас България, Съветът на жените бежанки в България, МОМ, Червения кръст) и институции (Държавната агенция за бежанците и техните РПЦ). В някои случаи жените научават за услугите ни от други мигранти – по линията на информационния поток "от уста на уста" - и може да решат да потърсят тези услуги. И в двата случая е важно да получат началните препоръки от човек, на когото се доверяват – от друга програма/услуга или от приятел/познат, за да се изгради първоначално доверие и готовност за търсене на помощ. Тъй като много от тези жени идват от много различен контекст, в който не са свикнали да разчитат на подкрепа извън семейството и от официалните структури/организации, това е голяма стъпка за тях.

Услугите бяха предоставени на всички насочени или самозаявили се случаи, след оценка на уязвимо положение. Тъй като никой от самозаявилите се не се идентифицира като жертва на трафик, нашият екип се фокусира върху идентифицирането на **уязвимостта към трафик и злоупотреба**, тъй като повечето от тези клиенти попадат в тази категория, дори и да не го осъзнават първоначално. За да се насърчи по-лесния достъп до услугите ни, Анимус стана член на Работната група за интеграция на мигрантите, създадена от българския офис на ВКБООН, чиито членове са всички НПО и държавни институции, участващи в процеса на интеграция на мигрантите. В тази група се сподели информация за нашите услуги, което доведе до повече насочвания и сътрудничество.

В случаите на работа с гражданки на трети държави много често съществува сериозна езикова бариера. Тя е един от основните проблеми при подпомагането на тези жени.

Затова събрахме екип от опитни преводачи, които обучихме как да работят с жертви на насилие и те бяха използвани по време на целия проект (виж 3.4./Преводачи).

3.2. Методология

3.2.1. Среда на предоставяне на услуги

Помещенията на Асоциация Анимус се използваха за консултациите; Кризисният център предлага настаняване, психологическа и социална работа. Когато започна пандемията от Ковид-19, започнахме да предоставяме онлайн консултации.

3.2.2. Работещи по случаите

Четирима социални работници участваха в работата по случаите, както и двама преводачи – от арабски и от фарси. Всеки случай се оценява индивидуално и се създава план за работа. След това се предоставя консултиране и се провеждат сесиите за овластяване - честотата им зависи от конкретния случай (колко често жената може да идва, има ли деца, работи, има ли интернет и устройство, с което да осъществява онлайн връзка, има ли преводач, който е на разположение в определено време и т.н. – всичко това са фактори, вземани под внимание).

3.2.3. Предоставяни услуги

Услугите, които предоставяме, следват **Наръчник за интегрирано предоставяне на подкрепа за заетост на жени, гражданки на трети страни, които са жертви на трафик на хора с цел сексуална експлоатация**, които са:

- I. Консултиране и неформални групови сесии за опознаване на жените, жертви на трафик на хора, и изграждане на подкрепяща среда
- II. Индивидуални първи сесии; сесии за ориентиране и за оценка на нуждите на жените
- III. Оценка на нуждите: фокус върху желанията и очакванията за заетост
- IV. Набелязване на целите на индивидуалния план за трудова интеграция съвместно с жената
- V. Оценка на компетентностите: трудови умения
- VI. Оценка на компетентностите: езикови познания
- VII. Оценка на компетентностите: компютърна грамотност
- VIII. Оценка на компетентностите: социални умения, свързани с трудовата реализация
- IX. Оценка на компетентностите: допълнителни възможности за квалификация и обучение
- X. Консултации във връзка с функционирането на пазара на труда

- XI. Придружаване в процеса на търсене на работа
- XII. Информация за стартиране на социални предприятия или микропредприятия, включително за достъп до финансова помощ за предприемачество
- XIII. Насочване към други услуги

Някои от жените, с които работихме по проекта, бяха настанени в Кризисния Център на Анимус и Звено „Майка и бебе“, където получиха целия наличен спектър от услуги, които се предоставят там.

3.2.4. Как достигаме до жените жертви на трафик

В повечето случаи чрез партниращи организации – като СЖББ, Каритас, MOM, РПЦ към ДАБ. Те насочват определени случаи към Анимус.

3.2.5. Как те ни достигаха (ако е приложимо)

В много малко случаи клиентите сами се обръщаха към нас – обикновено след като са чули за организацията от други мигранти или хора, на които имат доверие.

3.2.6. Партньори

Партниращите организации са ВКБООН, Каритас, СЖББ, Червения кръст, MOM, УНИЦЕФ, ДАБ.

3.2.7. Насочвания към други организации

Повечето насочвания са към горепосочените организации и институции, с които имаме двупосочно сътрудничество. Имаме насочвания към социални обучителни центрове, ОЗД, медицински заведения и др.

3.3. Изводи от интервюта и фокус групи с бенефициенти и доставчици на услуги

За целите на настоящия доклад проведохме поредица от срещи, интервюта и фокус групи с потребители на услуги и професионалисти. Следващите параграфи ще представят обобщение на резултатите и изводите, до които достигнахме.

3.3.1. Фокус група с участниците в курс за фризьори

Проведохме фокус група с участниците в курса по фризьорство и събрахме някои преки впечатления от самите бенефициенти. Фокусната група беше проведена онлайн чрез

платформата Zoom. В дискусиата участваха 9 жени – някои от тях говорят на български език и също така поеха роля на преводач за другите, които разбират български донякъде, но изпитват затруднения да го говорят. Ето основните заключения.

Основен приоритет: възможности за работа

Участниците ясно подчертаха важноста на намирането на работа. От ключово значение в тази връзка са и възможностите за участие в курсове за професионално обучение и за изучаване на българския език. Когато една жена мигрантка се опитва да се интегрира и да си намери работа, има много пречки – например, може да има умения за работа, но също да ѝ липсват езикови познания, конкретни думи/терминология за някои материали, процедури и т.н., така че да не може да практикуват професията си в България пълноценно. Общите познания по български език не са достатъчни, необходим е професионален език.

Изучаване на език и професионална практика

Участниците заявиха, че съществува необходимост от повече часове практика – както езикова, така и професионална практика, за да се развият необходимите умения. Сегашният брой часове изглежда недостатъчен, за да се чувстват сигурни в придобитите умения.

Някои споменаха, че не е толкова трудно да свикнат с живота в България, тъй като не намират контекста толкова различен от този на собствените си страни. Обикновено езикът е най-трудната част за тях. Не е достатъчно да го научат по слух, необходими са езикови курсове, особено за да се научат как да четат и пишат на български език.

Онлайн изучаването на езика според тях се оказва особено предизвикателство и напредъкът е много по-бавен. За правилното усвояване на език директният контакт е по-добър вариант. Освен това са необходими повече преводачи, които да съдействат на мигрантите, които все още не знаят езика.

„Ако знаем как да говорим, ще можем да работим“, сподели една от участничките.

Жените заявиха нужда от съдействие относно:

- Как да кандидатстват и да получат документи, които са им нужни за пребиваване и работа в България.
- Езиково обучение.
- Интеграцията като цяло.

Жените бяха доволни, че проектът адресира техните основни потребности, свързани с трудовата интеграция.

Важни фактори за интеграцията според самите жени мигрантки са:

- Установяване на контакти и приятелства в България
- Разбиране на някои правила и разпоредби, които могат да изглеждат очевидни за хората в България, но са различни в страните им на произход – например, че е необходим документ за пътуване, за да се ползва обществен транспорт или може да бъдете глобен.
- Достъп до банкови сметки и услуги, така че да могат да започнат работа и да получават заплащането си чрез банкови преводи.
- Съдействие за разбиране и след това инициране на административни процедури.
- Майките с малки деца се нуждаят от помощ за постъпване на децата в детска градина – в София достъпът до такава е ограничен и много труден.
- За да се установят, те се нуждаят от помощ за транспорт (достъп до него – билети, карти за пътуване), разходите за домакинството (отопление и др.). Те смятат, че интеграцията ще бъде по-лесна, ако има някакъв първоначален достъп до ваучери за храна, транспорт и др.
- Едно от техните опасения е, че те не разполагат с достатъчно информация за здравните осигуровки и какви са процедурите за тяхното покриване. Също така изникват много въпроси, свързани със социалното подпомагане, които не са изяснени – например жена, която наскоро е останала вдовица и има малки деца, има ли право на достъп до някаква финансова помощ.

Голяма част от оказваната подкрепа на бенефициентите от проекта бе именно във връзка с подобни въпроси, свързани с тяхната социална осигуреност.

3.3.2. Интервю с М.С., мигрантка от марокански произход, настанена в Кризисния център

Тази жена е ползвала услугите само на Асоциация Анимус и е в процес на организиране на прехвърляне с децата ѝ в Холандия където, има роднини и подкрепяща среда. Жената е станала жертва на тежко насилие в България. Тя получи подкрепа за задействане на административни процедури, за контакти с посолството, за издаване на акт за раждане и други документи за малкото ѝ дете, както консултации във връзка с емоционалната ѝ травма. Тя можеше да общува на английски с някои от персонала, но не и с другите клиенти в центъра.

Основен приоритет

Тъй като тази клиентка е избягала от ситуация на насилие в чужда за нея страна (България), тя изтъкна, че според нея подслонът и защитената среда, както и някой, с когото да може да поговори за травматичните си преживявания, са най-важни за хората, пострадали от насилие или трафик или в риск от такива.

Езикова бариера

Езиковата бариера е особено голямо предизвикателство – още повече, когато човек е травмиран и се нуждае от повече контакти с други хора и подкрепа. В началния период на емоционална криза, потребността от споделяне и вербализиране на опита е обикновено по-голяма, консултативните сесии не са достатъчни и пострадалият иска да говори и с други хора – например с други жени в кризисния център. Но когато те идват от различни страни, това не е възможно и комуникацията остава невербална или чрез Google преводач и подобни приложения. Това не е достатъчно. Жената подчерта колко е важно редовното общуване за възстановяването ѝ от психична травма: използването на езика на знаците или основните общи думи "*никога не е достатъчно, за да изрази това, което е вътре в теб*". Също така, когато комуникацията остава на това основно ниво, е много трудно да се засегнат по-тежки и сложни теми, и е нужно повече време, за да бъдат те адресирани, тъй като "*животът не е само за смях и усмивки*".

Споделеното с нас от тази жена подчертава два важни аспекта на процеса на интеграция на жертвите на насилие и трафик – да могат да работят за справяне с травмата и да имат възможност да общуват, да използват общ език, за да преодолеят негативните емоции и да се интегрират в своето обкръжение – дори и да не останат в България за дълго. Тази клиента ще търси възможности и интеграция другаде, но тези теми остават важни за нея.

3.3.3. Интервю с О.А., мигрантка от Ливан, настанена в Кризисния център

Тази жена е ползвала услугите на три НПО – СЖББ, Каритас и Анимус. Тя общува на арабски с помощта на преводач за своите сесии и чрез Google преводач за ежедневни разговори.

Основен приоритет

Основните ѝ приоритети са овладяването на езика, както и изучаването и разбирането на културата и контекста на страната. Тя обясни, че е била в България от две години, но е живяла затворена в апартамент и под контрола на своя насилник и е била толкова изолирана, че не знае нищо за страната ни. Сега се надява да научи повече. Езикът е необходим и за започване на работа – тя се надява да се включи в професионален курс

за шивачи, за да може след това да си намери работа. Намирането на работа ще ѝ позволи да започне да изгражда живота си, да не остава затворена и изолирана, казатя.

Нейните препоръки към специалистите, работещи с жени мигранти и жертви на насилие:

- Да знаят как да установяват първи контакт с лицата, които имат нужда от помощ и са чужденци.
- Да предоставят преводачи и помощ с езика
- Винаги да се взема предвид пола на консултантa/социалния работник – тя подчерта как за нея и много жени би било невъзможно да споделят с мъж неща, които биха споделили с жена. Например, когато за първи път се е свързала със СЖББ, както социалният работник по случая, така и преводачът, който е бил повикан, са били мъже, така че за нея е било трудно да говори. Но те са я попитали дали предпочита да говори с жена и това е било осигурено след това. Но в някои случаи специалистите може да не да вземат това под внимание.
- Да се стремят да разберат типичните преживявания и проблеми на бежанците и мигрантите, за да могат да предложат подходящата помощ.

3.4. Основни предизвикателства

За да се оценят предизвикателствата пред трудовата интеграция от гледна точка на специалистите, бяха проведени няколко срещи, интервюта и фокус групи със социални работници и консултанти, работещи в 1) Кризисния център на „Асоциация Анимус“ (3-ма специалисти – двама социални работници и координатор), 2) Комплекс за социални услуги/Звено „Майка и Бебе“ (директор на програмите) и 3) Съвета на жените бежанки в България като основен партньор на Анимус в реинтеграционната работа (2-ма представители). Основните констатации и заключения са обобщени по-долу.

Достъп до услуги

Достъпът до услуги и възможности за подкрепа зависи в голяма степен от разграничението между бежанци и имигранти. Бежанците могат да пребивават в Регистрационно-приемателните центрове, където имат пряк достъп до различни услуги. Имигрантите не са настанявани в тези центрове и остават изключени от програми за подкрепа и от услуги. Социалните работници от кризисния център на

Анимус посочиха примера на жена от афганистански произход, която е прекарала повече от пет години в България без никакъв достъп до услуги, въпреки че има две деца с увреждания. В такива случаи липсата на осведоменост и готовност за ползване на социални програми е сериозна пречка. Такива лица може дори да не знаят за подобни възможности. Такава социална изолация и липса на подкрепа представляват сериозен риск за злоупотреби, включително и трафик на хора.

Можем да направим извода, че в България обикновено мигрантите, които се нуждаят от помощ, научават за наличните услуги от други мигранти – хора, на които се доверяват. Ако това не се случи, те често дори не осъзнават, че такива възможности съществуват. Ето защо, както беше посочено по-горе, насочванията от нашите партньорски организации и от други мигранти, които вече са използвали услугите ни, са от ключово значение за нашата работа и достъпността на услугите ни.

По принцип бежанските центрове предлагат достъп до услуги, но извън тях този достъп бързо може да се прекрати. След като бежанците напуснат центъра, те често трябва да се грижат сами за себе си без много налични възможности и без подкрепа. Временните документи, които те имат, са за период от три месеца - по този начин е почти невъзможно да се наеме стая/жилище или да се сключи договор за работа. Ако получат статут на бежанец, те трябва да напуснат центъра до две седмици – в този кратък период от време те трябва да си извадят лични карти, но често това е невъзможно поради липсата на постоянен адрес. Този затворен кръг кара много жени да поемат работа в нерегламентирани сектори, включително и в сивата икономика, което ги поставя в риск от експлоатация.

Държавната агенция за бежанците отговаря за някои аспекти на интеграцията, но 1) много хора остават извън нейните центрове и 2) няма преходен период след напускане на такъв център. До голяма степен различни НПО се опитват да запълнят съществуващите пропуски в наличните услуги и програми, но интеграцията е много трудна по този начин. Тези организации са ангажирани с много аспекти на подкрепата и интеграцията, но техните възможности зависят тясно от тяхното финансиране и актуални проекти. Например, някои организации имат ограничено финансиране за настаняване в хотели, но това е временно решение, само за случаи на криза. Някои от жените, които подпомагахме в рамките на проект Толерант, се нуждаеха от настаняване за период от поне няколко месеца.

Сложност на случаите

Повечето от случаите са много сложни в социално отношение и екипът ни трябваше да работи в партньорство с други доставчици на услуги. Ние смятаме, че интеграцията е сложен процес, който изисква цялостен подход. ВКБООН създаде работна група по

интеграцията на лицата, получили международна закрила, с цел да насърчи по-тясното сътрудничество между участниците в този процес. Като член на тази група Анимус представи услугите си, които са достъпни и за жените мигранти и бежанци, които са жертви или са изложени на риск от насилие и трафик. Работата на тази група доведе до по-добро сътрудничество като цяло. Например в момента ако уязвима жена, настанена в РПЦ, предстои да получи някаква форма на статут в България и ще трябва да напусне центъра, Държавната агенция за бежанците информира предварително ВКБООН (месец по-рано), така че случаят да бъде разгледан в от работната група и организации като нашата могат да предложат подкрепа (още преди жената да е напуснала центъра).

Нашата работа се реализира в тясно сътрудничество със СЖББ, Червения кръст, Каритас, МОМ – всяка от тези организации допринася с различни услуги и капацитет. Всички жени, включени в проекта са жертва на множествена дискриминация (заради пол, национална принадлежност и т.н.) и се нуждаеха от интензивна социална работа, за да бъдат разрешени важни за социалната им стабилност въпроси – проблеми със здравето, жилището, децата, домашно насилие и др.

Липса на възможности за работа

От началото на проекта TOLERANT беше известно, че възможностите за работа на бежанци и мигранти в България са ограничени и редки. До този момент тази ситуация не се е променила, дори се е влошила поради COVID-19. Сега, в края на проекта, както клиентите, така и професионалистите продължават да изтъкват колко е трудно за мигрантите да си намерят работа – това обикновено е основно предизвикателство и за нашите клиенти. Малко работодатели в България са склонни да наемат мигранти – причините са различни, но главно свързани със стигма, негативни нагласи, нереалистични очаквания, но и трудности, свързани с липсата на валидни документи, необходими за работата. Резултатът е, че много от тези жени мигрантки или бежанки, които действително работят, го правят в така наречената сива икономика (без редовни договори и плащания на ръка, а не чрез банкови преводи, следователно без данъци и социалноосигурителни вноски) и рискуват да бъдат експлоатирани.

Много мигрантки и бежанки пристигат в България без дипломи и други документи, които доказват образователен ценз или професионална квалификация. Това означава, че повечето възможности за работа са затворени за тях и те могат да разчитат главно на нискоквалифицирана работа или в някои случаи могат да бъдат наети от свои сънародници, които са се установили в България преди много години. Дори когато те имат някои документи, доказващи образованието и професионалните им умения, те не

нямат езиковите умения, необходими за много работни места – това например беше обсъдено във фокус групите.

Дори ако намерят работа, възникват много усложнения, свързани с документация: докато чакат получаването на статут, те имат само временен документ за самоличност, с който не могат например да открият банкова сметка. В момента, според представителите на Съвета на жените бежанки в България, е още по-трудно отколкото преди да се разкрие такава сметка (дори и за човек, който е работил за международни организации). Тези трудности с банките се дължат на нормативни документи срещу прането на пари. Друго усложнение възниква от факта, че всички банкови документи в България трябва да са на български, а езиковата бариера, както уточнихме, е сериозна пречка.

Като положителен пример може да се даде случай от кризисния център на Анимус - самотна майка от Гана, жертва на няколко форми на насилие, основано на пола, беше свързана с работодател, който е социално ангажиран и предлага работа във фабрика и жилище с много нисък наем. Работодателят и персоналът са създали един вид система за подкрепа на жената и се свързват с кризисния център редовно. Но те са имали отрицателен опит преди, когато са предлагали тази помощ и на други жени, които след това са напуснали работата без предупреждение поради травма, липса на трудов опит и навици и др. Другият проблем е, че такива договорености са временни и не могат да бъдат гарантирани и възпроизведени за други нуждаещи се лица. Работата и мястото за живеене остават основните фактори за успешна интеграция – според клиентите и професионалистите.

Преводачи

Ситуацията с преводачите е много сложна – техният брой е много ограничен, а работата им е изключително трудна и те може да не са подготвени за всички аспекти от нея. Техните услуги са необходими в толкова много случаи, че те буквално прескачат от среща в среща, без почивка между тях. Това може да ги накара да се чувстват не само физически уморени, но и психически изтощени, тъй като те често чуват много травматични истории и спомени от бежанците. В психологическата литература е добре известно, че излагането на болезнено преразказване на нечие преживяване създава вторична (викарна) травматизация - преводачите често не са наясно с това явление или не са обучени как да полагат такива грижи за себе си, че да избягнат емоционалното прегаряне. Опитавме се да се справим с тези предизвикателства, като работим с подбрани преводачи и им предлагаме обучение и насоки за работа с конкретните групи клиенти, както и дебрифинг след трудни сесии. Някои хора не са подходящи за този аспект от работата –

чувствителност към целевата група или прекомерен стрес. Даваме си сметка за тези ограничения и сме преустановили работа с някои от преводачите поради тези причини. Както бе споделено от социални работници, участващи в проекта TOLERANT, самият превод създава много трудности – не е напълно ясно как преводачът чува нещо и как го възпроизвежда на другия език. Темите, които се обсъждат с бежанците, са деликатни, но още повече неща се губят в превода. Консултантите и социалните работници внимателно подбират своите думи, но не са запознати с конотациите им в другия език, за начина да се говори за болезнена или чувствителна тема и т.н.

Друга трудност възниква от факта, че добрите преводачи са много заети и е трудно да се координират срещите, така че да могат да бъдат удобни както за жените, така и за преводачите.

Някои проблеми са свързани с конфиденциалността. Преводачите в София не са много и са познати в цялата общност и жените изпитват затруднение да споделят за травматичните си преживявания, ако ги познават от преди.

Добра практика, която може да улесни процеса, е да се използват преводачи, които също така са обучени медиатори. Например един от преводачите, с които работи Кризисният център, е културен медиатор в Червения кръст, а другият - в МОМ. По този начин те служат и като представители на тези организации и могат да предложат допълнителни идеи за помощ и услуги.

Бездомност

Все повече и повече мигранти и бежанци имат трудности да си осигурят подслон – положението е още по-трудно заради COVID-19. Много социални програми и услуги не настаняват клиенти заради пандемията или настаняват с ограничен капацитет. Липсват места в кризисни центрове, приюти, социални услуги.

Наемането на място за живеене се усложнява отново от въпроси, свързани с документацията – нужен е постоянен адрес в България, за да се подпише договор за наем и повечето имигранти нямат такъв – дори и да получат статут на бежанец. Затова те се нуждаят от разрешение от собственик на жилище, който да се съгласи официално, че някой ще бъде регистриран на неговия адрес. Малко хора са склонни да дадат такова разрешение за чужденци. Изглежда, че е налице "черен пазар" за ползване на адреси, за които хората плащат, за да бъдат регистрирани, но това е проблематична договореност, която ги излага на допълнителни рискове.

В тази връзка е сериозно предимство на Асоциацията на Анимус, че управлява Кризисен център, който може да предложи настаняване на жени, жертви на трафик и насилие.

Някои от тях остават настанени в Центъра дълго време, тъй като процесът на интеграция не е бърз и те имат сериозна нужда от дългосрочна подкрепа, включително и по отношение на осигуряване на подслон. Докато жените мигрантки не си намерят работа, те не могат да си платят за настаняване и трябва да разчитат на програми и услуги.

Достъп до медицински грижи

Друго предизвикателство, с което жените мигрантки и бежанки се сблъскват, е по-ограниченият и труден достъп до медицински грижи и социални услуги, включително по въпроси, свързани с Ковид-19. Много услуги са достъпни само по телефона.

Държавната агенция за бежанците покрива здравните осигуровки на тези, които са подали молба за специална закрила по Закона за убежището и бежанците, и ако пребивават в техните центрове (РПЦ). В такива случаи могат да бъдат поети и разходите за някои лекарства.

Както представителите на кризисния ни център, така и на Съвета на жените бежанки в България обясниха, че този процес е много бавен и в много случаи одобрението за покриване на лекарства идва твърде късно – например бременна жена може да се наложи да изчака два месеца за одобрение на медицинските прегледи и в крайна сметка Анимус (и други организации) се принуждават да ползват спешни фондове за покриване на разходите или здравните осигуровки. Но това означава, че такива средства трябва да бъдат на разположение на тези НПО – поне за спешни ситуации.

Тези, които получават статут на бежанец, трябва да покриват сами здравните си осигуровки, но повечето от тях не могат, защото не работят. Това създава редица проблеми – без осигуровки те имат достъп само до спешна помощ, както е типично по цял свят. В момента това повдига и въпроси около ваксинацията срещу Ковид-19 – в България всички здравно осигурени трябва да имат достъп до нея, но все още не е ясно какво ще се случи с хората без подобни осигуровки – включително и мигрантско население.

Социално подпомагане

Мигрантите нямат достъп до социални помощи – например самотни майки в България с ниски доходи могат да получат финансова помощ за отопление през зимния сезон, но жените бежанци и мигранти не могат. Това беше и въпрос, обсъден във фокус група с участниците в курса по фризьорство. Някои от тях споделиха как са се сблъскали именно с такива пречки.

Още няколко проблема възникват от отказа на Дирекциите „Социално подпомагане“ да изплащат детски помощи на жени бежанци и мигранти, особено на тези от Сирия и Афганистан – това е право, предоставено от Закона за убежището и бежанците, но не е

синхронизирано със Закона за социалното подпомагане и дирекциите следват последния и работят и по презумпцията, че няма взаимно споразумение за социална помощ между България и Афганистан и България и Сирия. Така че те не изплащат детските надбавки. Проблемът е довел до съдебни производства в някои случаи и дори на една Дирекция "Социално подпомагане" е наложена глоба за такъв отказ, но проблемът продължава да съществува. Понастоящем Хелзинският комитет събира данни за такива случаи и планира правни действия.

Ковид-19 и предизвикателствата, които създава

Трябва да обърнем внимание и на специфичните допълнителни трудности и предизвикателства, създадени от пандемията, за тази уязвима група. Много аспекти на работата бяха повлияни отрицателно или станаха по-трудни. Преди всичко, много сесии (или всички сесии в определени часове) трябваше да се извършват онлайн. Това прави комуникацията като цяло и изграждането на доверие в частност по-трудни.

Също така не всички жени мигрантки имат устройства за достъп до интернет (или не могат да плащат за такъв достъп) – всичко това оказва негативно влияние и върху техните деца, които може да не са в състояние да участват пълноценно в дистанционно обучение. Координацията с преводачите е още по-трудна при тези условия – за целите на социалното дистанциране те често са достъпни само по телефона, което прави процеса много сложен, с по-дълги периоди на изчакване и рискове от повече прекъсвания и шум в комуникацията, както поради технически проблеми, така и поради психологически фактори. Важно е да се подчертае, че ситуацията е по-добра (според нашите интервюта и опит), ако първоначалното доверие вече е било установено в жив контакт и след това комуникацията премине в онлайн/дистанционна. Но ако работата с нов клиент е започнала по този начин, изграждането на доверие е много по-трудно.

Графика 9 показва каква част от работата бе извършвана онлайн с всички споменати по-горе затруднения – трудност да се изгради доверие, липса на устройства и регулярен достъп до интернет, трудности в ползването на преводач по телефона. Ето защо някои от бенефициентите прекратиха работата си с нас по-рано от предвиденото.

Графика 9: Начин на работа

Други проблеми, породени от Ковид-19, са свързани с възможностите за заетост, както бе посочено по-горе. Много предприятия и бизнеси трябваше да спрат да работят и да освободят хора, особено в сектора на хотелиерството и ресторантьорството (където много мигранти работят, тъй като и двата сектора предлагат нискоквалифицирани позиции в кухни или ресторанти, които сервират етническа кухня). Също така е по-малко вероятно тези сектори да наемат нови служители, така че процесът на търсене на работа в момента е още по-труден.

Насилие, основано на пола

Важно е да обърнем внимание и на други въпроси, които възникват от културните и религиозни специфики и практики и които засягат работата с мигрантите. Много жени идват от култури, които в по-голяма степен нормализират насилието, включително домашното насилие, и поради това насилието може да приеме по-драстични форми в мигрантските общности. От друга страна, действат и фактори с възпиращ ефект върху насилието - поради българския контекст и осъзнаването, че съществува по-малка обществена толерантност към актове на насилие, те в някои случаи се ограничават.

Случаите на насилие и злоупотреба срещу мигранти и бежанци често остават недеklarирани. Някои общности следват обичаите си и част от тях е, че насилието в семейството се приема за семеен проблем, който трябва и да се реши в семейството – често като то се отрича, минимизира, не се споделя с други хора извън семейството. Такова споделяне се разглежда като срамно и накърняващо честта на семейството. Семейството заема централно място, включително по отношение на такива въпроси.

Заплахите за семейната чест могат да доведат до убийства. Това важи в още по-голяма степен за сексуалното насилие и трафика с цел сексуална експлоатация, които са теми табу.

Други проблеми с корени в културните практики са ранните бракове и браковете между роднини, които нерядко водят до раждането на деца с увреждания – в комбинация с липсата на готовност да се търси подкрепа и специализирани услуги това води до още повече усложнения и трудна интеграция, която ще засегне и тези деца. Насилствените бракове и продажбите с цел брак са културен феномен, който съответства на всички белези на трафик на хора. Нашият екип е работил и с такива случаи.

Както беше споменато в доклада, никоя от жените от трети страни, с които се е работило в рамките на проекта, не се идентифицира като жертва на трафик или друго насилие, основано на пола – и не защото никоя не е била, а главно заради нормализирането на насилието и заради срам да се разкрият подобни проблеми пред външни хора – такива от институции, програми, услуги.

Психично здраве

Психичното здраве е чест източник на уязвимост, който често се пренебрегва поради културните нагласи. То не се разглежда като нещо, което изисква специални грижи, проблемите, свързани с психичното здраве могат да бъдат минимизирани или приемани като нещо, с което човек трябва да се справя самостоятелно. Затова в много случаи хората не получават никаква помощ и подкрепа. Тук страната на произход е много важна и съществуват много различия – например жените от Иран са по-склонни да потърсят помощ за психичното си здраве в сравнение с жени от Афганистан.

Нашият опит ясно сочи, че бежанците, жертвите на трафик обикновено са в постоянна криза – нямат сигурност, нямат представа какво ще правят в бъдеще, нито система за подкрепа. В много случаи не получават подкрепа, насочена към психичното здраве. В РПЦ например има много опити за самоубийство, но тъй като минималното оцеляване е текущият приоритет, тези аспекти на тяхното благополучие остават пренебрегнати. Незнаенето на език е съществена бариера за това да се получават психичноздравни услуги.

3.5. Изводи и препоръки

Специфични наблюдения за България

В България проекта се реализира при обстоятелства, които силно затрудниха достъпа до жертви на трафик с цел сексуална експлоатация от трети страни. Повечето от съществуват извън рамките на проекта и са свързани с проблеми, които не намират разрешение през годините, макар че са многократно посочвани от гражданските организации.

- България остава предимно транзитна страна за бежанци и търсещи убежище и много малко от тях търсят интеграция в страната – повечето от тях се опитват да продължат по пътя си към други европейски страни.
- Има огромен дисбаланс между мъжете и жените, които пристигат в България – само около 1/6 са жени. Този профил на мигрантските общности създава специфични уязвимости, свързани с пола, които могат да доведат до виктимизация и риск от трафик и изискват специално внимание.
- Няма **официално идентифицирани** жертви на трафик на жени, които са мигранти. Причините за това са сложни: а) институциите не са проактивни при идентифицирането на жертвите; б) взаимодействията с мигрантите обикновено са много кратки и няма време за изграждане на доверие (също и поради езиковата бариера, липса на подготовка и др.); в) самите жертви на трафик често не искат да бъдат идентифицирани, защото не желаят да сътрудничат или да участват в наказателно производство, тъй като много от тях се страхуват от други проблеми като депортиране, семейно разделяне, невъзможност да продължат по пътя си към държавата, крайна цел. Друга причина е, че като чужденци, те предполагат, че няма да имат контрол върху това как ще бъдат третирани като участници в наказателното производство.
- Пондемията с Ковид засили уязвимостта на жените мигранки и се превърна в още един фактор, който усилва риска да станат жертви на насилие, включително и трафик на хора.

Препоръки

- На база на всичко описано се налага изводът, че ситуацията на мигрантите и на жертвите на трафик от трети държави в България е изключително сложна. Познатата и прилагана рамка за борба с трафика на хора не отговаря напълно на техните потребности и на ситуацията, в която се намират. В повечето случаи

работата с жени от трети страни е в зоната между трафика на хора и миграцията/търсенето на убежище. Това е особено видимо при лицата, които са в процес на придвижване между различни държави.

- Друга важна специфика на работата с тези групи бенефициенти в България произтича от трудностите, свързани с идентификацията. За повечето жени мигранти е на практика невъзможно да се разбере дали са жертви на трафик или не. Следователно, по-подходящ и по-ефективен подход на работа е разпознаването на уязвимост по отношение на трафик на хора, злоупотреби и експлоатация, а не идентификация на трафик на хора (според определението за трафик, използвано за целите на формалната идентификация и наказателното преследване). За да има ефективна превенция на трафика на хора услугите за интеграция трябва да бъдат достъпни за всички уязвими жени, а не само тези, за които знаем със сигурност, че са жертви на трафик. Професионалистите не би трябвало да следват тесни дефиниции, които могат да доведат до по-нататъшно изключване и виктимизация на определени групи. Вместо това, в страни като България голяма част от фокуса трябва да бъде поставен върху интеграцията като ключов фактор за предотвратяване на по-нататъшни рискове и експлоатация в рамките на целия ЕС.
- Интеграцията е сложен процес и изисква постоянно търсене на баланс между желанието и възможности. В контекста на региона (България е транзитна страна за мигрантите и бежанците) и в сложния контекст на миграцията процесът на интеграция следва да се разглежда в по-широк смисъл – не само като интеграция в България (или в друга страна на престои), но и в ЕС като цяло. Повечето жени мигранти заявяват намерението си да продължат пътя си към други европейски държави, ето защо насърчаване на цялостната интеграция в ЕС и осигуряване на повече възможности за жените в уязвимо положение следва да бъде по-широката цел, която надхвърля границите на отделните държави.
- На база на директната работа с бенефициентите по проекта и на обсъжданията с професионалисти можем да заключим, че са необходими цялостни държавни политики за успешна интеграция и превенция на трафика. Много от сегашните проблеми възникват от фрагментирането на работата и липсата на връзка между различните институции (ДАБ, общини и социална система), които отговарят за процеса на интеграция, но които не следват общи стратегии, стандарти и алгоритми на работа. Безопасността, достъпът до услуги, езиковото и професионалното обучение следва да са приоритет и да се реализират по начин, който отчита нуждите и спецификата на мигрантите.

- Езиковата бариера и подготовката и обучението на преводачи остават сериозни проблеми, които се нуждаят от специално внимание.
- Друг проблем е липсата на устойчивост на редица услуги и инициативи. Често работата с мигрантите е частична, обвързана с конкретен проект. Сътрудничеството между програми, институции и организации в неправителствения сектор не е толкова добре развито и трябва да бъде подсилено.
- Подробна методология като тази, предоставена от Наръчника, за предоставяне на интегрирана подкрепа за заетост, създаден по проекта TOLERANT, описваща стъпка по стъпка процеса на интеграция на пазара на труда, може да бъде много полезна за постигането на успешна интеграция. Това изисква ясно да се определи кой за какво е отговорен.
- Налице е сериозна липса на изследвания на психичното състояние на бежанците, мигрантите и на жертвите на трафик сред тях. Професионалистите и експертите, които трябва да предоставят услуги, невинаги притежават достатъчна културна сензитивност и не осъзнават какво е да си бежанец, който трябва да се справи в чужда страна. Заради неразбиране, предразсъдъци и подозрителност към чуждите граждани и заради работа по по-спешни към чужденците води до поставяне на фокуса на работа върху по-спешни нужди, се пренебрегва психологическата работа и по-добро разбиране на преживяванията на жените бежанки и мигранти. Психичното функциониране на бежанците, преживели психична травмата в контекста на миграцията трябва да бъде проучено в по-голяма дълбочина. Професионалистите невинаги отчитат тези аспекти, поради което работата рискува да остане само на повърхностно ниво.
- Културните особености, различията в обичаите, в комуникационните модели също не са достатъчно познати и се нуждаят от допълнително проучване. Това може да се реализира като част от академични изследвания или чрез целево финансиране по проекти.
- Необходимо е повече специалисти да бъдат обучени в специфични умения за работа с мигранти и жертви на трафик. Все още много малко хора са получили специална подготовка за работа с чужденци. Необходимо е обучение на професионалистите за това как да използват едновременно възможностите, които дава системата за социална закрила и тези на системата за миграция и убежище в полза на нуждаещите се от подкрепа и закрила лица от трети държави.

